

Emnenr. 39

Fylke: Sogn og Fjordane

Tilleggsspørsmål nr.

Herad: Eid

Emne: Ha'gtidsmat med familiefestar.

Bygdelag:

Oppskr. av: O. Skjerve

Gard:

(adresse): Nordfjindal

G.nr. 10 Br.nr. 1

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle. Det er skilt som og sjölv eller

B. Eller om den er etter andre heimsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

husdyr min veit, mellom disse far min som no er 93 år.

SVAR

A. Fødsel

1. Grannkone og kone frå slekt og venter kom og kjem med sengamat.
2. Berre ei i gongen
3. Tuga samråding
4. Helet 3. dagen, og så kunne det vara så lenge, sengalega stod på, 11 dagar.
5. Berre ein gong.
6. Bjomegraut.
8. Et vidt fat når det ikkje var lengre enn bært i grannestova. Stor skål med lok på eller terrin når det var lengre å gå. Var det så langt at ein måtte klyra, då hadde ein ein treambas, ikkje liten, helst noko vid. Ein har sett slike ambas i måla, men tilbrøta, kanskje med roser eller sveidjarn
9. Det var aldri anna enn graut, men sengamat.
10. Det var så verdelig ei gjerning at einast "mor gjöla i stova" gjorde det.

11. Menne fylgde alori med.
12. Ho som kom med senga mat, vart beidd til kaffe, helst på kaffi og brød, i all vissa ette at kaffien kom nemmande i bruk. - Inga skilnad om det var gult el. gjentekent.
13. Inge namn.
14. Nei.
15. N: vit ikkje.
16. Det vart litt skifte i gamal skikk ei 2-3 år före siste krig, så sendinga var kaker, blommar, ikkje suppa av noko slag. I krigstida då det var kontroll over mjøld og gjome, var det helst konditor kaker av patilmjøld.
17. Nei.
18. No hende det av og til.
19. Kalas er eit stygt namn, som ein ikkje vil bruke, & litt ikkje når det gjeld gravferd. - Fadderane, og nokre slektningar i seinare tid.
20. Barnsøl. No hente det helst: Dei var i barnedøp.
21. Nei. Nei.
22. Inga sende noko. Men det vart i barnsølet gjerne gjve fadder-gaver, helst i pengar. Men for eit par hente de sidan skulle det av rause fadder vera gjve t. d. sluttemark, skoyteig.
23. No er det gaver meir enn før, helst i pengar eller ein present i sølv.

B. 24. Fødselsdag
Nei

25 I travelt arbeidsliv på gardane er det høgtiding berre ved runde tal. [Men i småbystrøk passas kaffitjerringane på alle årsmåldagar så det er ofte eit "renn" frå hus til hus.]

26 Det kjem både bedne og ubedne gjester.

27 Det er vis å ha gaver i slike høve, ofte så mykje blomar at det laus i gjestebodstada. Men det kan vera ting som er verdfullt og som varer, t. d. knivar ^{skar, kaffiottel o. a.}

28 Mei.

29 No er det sjokolade, kaffi, bringler og belattkaker i overmåle.

Konfirmasjon

30 Det var inga omframant festtilstelling for 100 år sidan, men som vanleg sundags-helg, stova så pen og maten så god som råd var. Mye blede frå topp til tå, all heimegjort, og i mange heimar ei bøn for konfirmanten. Tkje var det gjeste innbedne, far, mor og barn (som) og kanskje drung eller/ og tenar som høyrde bruket til, det var alt.

31 Ja, dei siste 15-20 åra har det auka på med konfirmasjonsvelskapa. Telegrafiske helsingar og blomar så det laus høgre no til, og etterpå er det takkeannonser i lange rader i lokalblada, underskrivne av forældre og konfirmant.

32 Normaste slektfolk, lodaren ofte, presten sjeldan, helet berre til ein eller hin embetsmannshimen

33 Ein sende inni noko slags mat til konf. høgtida og gjest det tulbr inni no.

34. För i tida var det inga gåvor. Ein blome-
bundel er det vanlige no, men gjerne og
ein eller annan smiating t.d. ei bryst-
nål, eit slips. Stikk gjerne også granne,
og det endå om dei ikkje bedar til gjeste-
bode

35 Mei.

I. Bryllaup

36 Mei

37 Det er aldri noko brudevingegjestebod.

38 a) Morgonmat, frokost, middag, non, kveldsmat

b) Fram til 1880 kunne bryllaupa vare i 4 dagar:

Bryllaupsaftan fram mot kvelden kom langfarande
gjester til tuns, og hadde bryllaupsmat med, samstis
kinn også dei som künde vær ved (Sending har ikkje vore
brukt namn her) husbond og kona har bryllaupskegja (møte)
mellom seg.

Kegja hadde dette innhald: På kotene saman lagde,
påsmørde sefse, gjerne opp til 20 stk. om vedkomande
ville vore sse raust, men det kunne og vore ei 12-16 stk.
Opp på lifene sette dei eit runde tinfat, fyllt med gorn-
ke (søst på Sunnmøre). Men etter det vart rikely tilgang
med kakarvare, så hadde dei gjort ei stor runde bryllaups-
kake som var sagt fylle kegja i vidd. Så kom gornbe-
fallet oppå den og så var dei ei stor kviekeringle
oppå gornbefallet att. Vaffelkaker fekk falla ut tou-
rona, i seinare tid også kviekbrød.

Dei bar med smør til bryllaups, i ei smørkanne eller
ei smørform, begge deler pent tilkrota, i fyrste høve
med krolinga etter ei matskei, i siste etter utskjering-
ar i den firkannta forma. - Og så bar dei med seg
ei store mjølkepann.

4 dagers bryllaup: ¹⁾ Bruradagen: morgonmat på vengen.

de allat. - Middagen var alliea fisk med mjölkdesupa av eit eller hit slaget attät. Og detta flattbröd, helet lenabröd, d.e flattbröd baka i kvitmjöl (kvitlenmjöl helet) og så ryppa d. v. s. overspröjtt av ein fyrr vassdusj med ein liten einhell. Dette brödet var nok hardt etter steikinga, men dei hadde mykt det i vatn og så forma det litt. - Rosemåla ölshöl nippen dei til list og brätt, sume tok og sturstrakar.

2. bryllaupsdagen. Skåledagen. Då gjekk brüer og brudgom ikring til alle gjester og sig etter at dei fekk seg morgoskifte. Brudgomen hadde dram med til både kar og kvinne. Til middags var det rejonegaut i store vide fat, innkomne av brüer og brudgom fjoort med ein d. to spelemenn i teta, og så ei lang rekke beravar etterpå.

Om ettermiddag og kveld var det så å leggja i "Skåla." Høghmeisteren sa fram namna at dei mest ugadelige gjester fjoort og så medetter, alle saman, så dei kunne leggja sine settar eller solodalwa ja og sine skillingar oppi

3. bryllaupsdagen. Bryllaupsraftan hadde dei kott klubb (craspeball) og flekk og kjöt til gjestene. I dagen fekk dei same kott til middag, oppattvarma. 3. dagen kalla dei fridagen, då gjekk dei langdansen. Spelemenn gjekk före og heile gjestlaget kom etter, så det kükta seg i lang rad attetter, og löven gjekk helst like til brudgomen sitt heimstun, om han ikkje beidde for langt vekk. Bryllaup et var hadde i brüra sin heim.

4. bryllaupsdagen, heimforedagen, då var det bryllaupet opplöyst (avlyst) med ein tale av

6 Kjellarmannen (Kjølmeistren) Brudgjester, brudsvinnar og arbeidsfolk i det heile var samla i den store tryllaupestova. Kjølmeistren sitt mæstly i ryggen var nok til at dra ein føre og hin etter av desse (et sey fella attour og med i ein utspænt sengkabritel (teppe) holden opp av 4 sterke karar. I dette steske kledet vart dei så borse ut frå tryllaupestova, ut på tunet, der var ikkje meir å gjera.

41 Vi veit ikkje om nokon sær, be-mann. Det var for og mor at brura som for ikring og bad inn gjester

42 tryllaupestovet - tryllaupeker.

43 Er sagt for

44 } Det er sagt for. Fugur mat allende bruraften.

46 Måner at brur og brudgom hadde dette ansvarefulle ordet på sey.

47 Av og til vart det enda i to dagar

48 } uttunge for til ein av byane og vart vigde, helst for
49 } at folk heime skal vera fri all stak og all korskad. foreldre og syoken er då gjore med så dei har eit lite gjestelay på hobell.

50 Gaver frå skyldfolk og grannar er ikkje nemnde då.

51 Eldre folk berre var runde tal. Mange unge skolefolk minnest vigstingsdagen sin kvad är, kauskje og me eit velduka bord at den velle huslyden det kan vera.

E. Gravöl. Kvart grannelag utgjorde får liksom no

52 eit gravlag, anten det var 4-5 garbrukarar eller 8-10 i grenda. Ein vart lidd munnly av mann eller kose i huset der den av lidre var. Gjestfolk kom herre til gravöls om dei så budde miltvis kuse.

7

- 53 1 dag, 2 matmål. Var det lang veg til
gravplassen, 1 mil kanskje, då fekk ein frø-
kost fyrst, brødmat med öl til. Var det
kort veg, så fekk ein mat etter gravferda,
fyrst middag og seinare nonsmat.
- 54 Middagen, servert ved langbord, liksom
no, var alltid fisk og mjølkesupa
- 55 Ein nyttå aldri kjøtmat før
- 56 Nei
- 57 På kvar gard hadde ein Gjeststova og ho
var stor nok
- 58 Ja, dei hadde fôr, liksom no, smør og
mjølk med, mjølka ofte framkora kolden
fiscat.
- 59 Nei
- 60 Kalase er drickelag og som før nemnt eit
uhopp ordval: dessu, spissmåla her.
- 61 Nei
- 62
- 63 Summe brøtka Hansa-öl ei tid frametter.
- 64 Nei, det veit vi ikkje om, men namnet
gravöl har liksom barnsöl halde seg
enda om öl ikkje vest brukt.
- 65 Oftast to matmål, middag, for det meste
kjøtmat, stekt kjøt, sausekjøt kanskje, og
seinare kaffi med belätkaker og kvite-
- 66 brød. Høst ikkje, det er bräs og vordral,
ja kanskje annan alkoholfri drykk.
- 67 Svort ofte
- 68 Det er ikkje skriftleg enda, telefonoppringing
kanskje dersom det er eit stykke veg å gå.
- 69 Etter det ein veit og hugsar no for ei 20
25 år sidan

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr.

Fylke:

Tilleggsspørsmål nr.

Herad:

Emne:

Bygdelag:

Oppskr. av:

Gard:

(adresse):

G.nr.

Br.nr.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

nye festar

70 17. mai. Mei.

71 Moredagen held på verta ålromm

72 Lørdagen derimot ikkje

73 Mei. Men dei yngre i huset vil at mor
skal vera fri tungarbeidet sitt

74 Mei, mi.

75 Gjennom avisene.

8247